

Hazırlayan:
Prof. Dr. Kerem Alkin
Türkiye İMSAD Ekonomi Danışmanı

Uluslararası uzmanlar, 'darbe girişimi'nin tortularının kalmasının engellenmesi halinde, dolar-TL kurunda kademeli olarak 2,95 TL'den, 2,90 TL'ye toparlanma bekliyorlar. Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek küresel finans çevreleriyle telekonferans ile bir araya gelecek ve bu sabah 8'de Bloomberg HT yayınına çıkacak. ABD ile ilişkileri hayli limoni olan Rusya ve Suudi Arabistan'dan destek mesajları dikkatle takip edilmeli. Bu süreçte, Türkiye-ABD ilişkilerindeki artabilecek gerginliği de yakından takip etmemiz gerekebilir .

- 93 yıllık Cumhuriyet Tarihi'nin en zor, en kalbimizi sıkıştıran, en ciğerimizi dağlayan bir gecesini, 15 Temmuz Cuma akşamını, 16 Temmuz Cumartesi sabahına bağlayan gecede yaşadık. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin emir-komuta zincirinden kopuk olarak, ülkede yönetimi ele geçirmeye çalışan silahlı bir grubun girişimi ile başlayan kalkış, darbe girişimi, çok şükür ki, başarısızlıkla sonuçlandı. **Darbe girişiminin ilk saatlerinde, her şey büyük bir belirsizlik içindeyken, 16 Temmuz Cumartesi sabaha karşı 2:30'da, dolar-TL kurunun 2,32-2,34 TL düzeyini dahi test ettiğini gözlemlerken, 16 Temmuz Cumartesi sabahı, saat 6:30'da Boğaz Köprüsü'nde konuşlanmış olan darbeye katılmış askerlerin teslim olmaya başlaması ve kalkışın büyük ölçüde bastırıldığına dair haberlerle, dolar-TL kuru 3,00-3,02 TL bandına kadar geriledi. 18 Temmuz Pazartesi sabahı, saat 05:00 itibariyle, Türk Lirası, geçen haftanın son işlem gününün son saatlerinde meydana gelen darbe girişimi ile birlikte gösterdiği kayıpların neredeyse yarısını geri almış durumda. 15 Temmuz Cuma akşamı, Türk Lirası piyasa işlemleri kapanmadan 2 saat önce başlayan kalkış nedeniyle, TL günü yüzde 4.6'lık günlük kayıpla, 3,05 TL düzeyine bile çıktıktan sonra, 3,0157 TL'den kapanmış gözüküyor.**
- **TL-dolar, darbe girişimi esnasında, dolar karşısında yaşadığı yüzde 5'e yakın kayıp sonrasında, 18 Temmuz Pazartesi sabahı itibariyle, yeniden yüzde 1.8 değer kazanarak, 2.97 TL altındaki bir seviyeye toparlanmış durumda. Dolar-TL kuru, 18 Temmuz Pazartesi Sabahı, ilk işleme 2,9750 TL düzeyinden başlamış ve bu satırları yazdığımız ana kadar, saat 06:00 itibariyle, 2,9847-2,9552 TL bandında dalgalanıyor gözüküyor.** Türk Lirası, 15 Temmuz Cuma gecesini, tankların Ankara ve İstanbul sokaklarına çıktığı ve cuntacıların ülkenin kontrolünü ele geçirdiklerini iddia ettikleri sırada, yüzde 4.6 değer kaybetmişti. Ardından kalkışma püskürtüldü ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip

Erdoğan darbe girişimine karşılık verildiğini açıkladı. Kısa süren darbe girişimi, Türk Lirası işlemlerinin hafta sonu tatili için sona ermesinden yaklaşık iki saat önce meydana geldi ve Türk Lirası'nın son sekiz yılın en hızlı kaybını yaşamasına neden oldu. Londra'da Commerzbank AG analisti Tatha Ghose, darbe girişiminin ekonomiye uzun dönemli zararını değerlendirmeden önce, muhtemelen sert düşüşü satın alacaklarını söyledi.

- Ghose, 18 Temmuz Pazartesi sabahı öncesinde, TL işlemleri başlamadan önce, 17 Temmuz Pazar günü uluslararası ekonomi ve finans haber kanalı Bloomberg News'a yaptığı değerlendirmede, TL'de, dövize karşı, fiyatların muhtemelen bir süre volatil, dalgalı kalacağını; ancak nihayetinde, yatırımcıların bunu bir alım fırsatı olarak kullanacaklarını belirtti ve uluslararası yatırımcılar için şimdi temel sorunun, Türkiye'nin uzun vadeli risk priminde bir tortu etkisinin olup olmayacağını takibi olacağını vurguladı. Türk Ekonomi ve Türk Lirası'nda darbe girişiminin sebep olabileceği bir 'tortu' etkisinin en önemli gerekçelerinden birisini, uluslararası derecelendirme kuruluşlarının Türkiye'nin derecelendirme notunu bir veya iki kademe düşürmeye kalkmaları olabilir. Ancak, Cumhurbaşkanlığı Makamı ve 65. Hükümet'in girişimleri, Emniyet güçlerinin müthiş çabaları ve Türk Silahlı Kuvvetler Komuta kademesinin görevinin başına dönmesi ile, bu 'cunta' girişiminin bastırılmış olması, uluslararası derecelendirme kuruluşları açısından da 'bekle-gör' anlamına gelecektir.
- Nitekim, Commerzbank AG analisti Tatha Ghose da, Türk Lirasının dolar karşısında kademeli olarak 2.95 ve hatta 2.90 seviyelerine toparlanmasını beklediklerine işaret etmiş. Türk Lirası 15 Temmuz Cuma gecesini, dolar karşısında 3.0157 TL seviyesinden kapattı ve bu seviye, 2015 yılı eylül ayında gördüğümüz en yüksek dolar-TL kur düzeyi olan 3.0752 TL rekor düşük seviyenin yüzde 2 uzağında bulunuyor. 17 Temmuz pazar günü, TRT'ye gerçekleştirdiği "Geçmiş olsun" ziyaretinin ardından, açıklamalarda bulunan Başbakan Binali Yıldırım da, 'Türkiye'de darbe henüz tamamlanmadı' yönündeki iddiaların doğru olmadığını dile getirip, her şeyin yolunda olduğunu vurguladı. Türkiye'de darbe girişiminin yüzde yüz başarıyla bastırıldığını, Türkiye'de ticari, sosyal, kültürel hayatın normale döndüğünü ifade eden Yıldırım, bankacılık sisteminin tıkr tıkr işlemekte olduğunu, İstanbul Borsası'nın faaliyetine başladığını, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın (TCMB) da gerekli çalışmaları yapmakta olduğunu hatırlattı. Binali Yıldırım, Sermaye Piyasası Kurulu ve bütün finansal kuruluşlarını hiçbir kısıtlamaya tabii olmadan faaliyetlerini sürdürmekte olduğunu vurgulayarak, 18 Temmuz Pazartesi sabahı itibariyle, bankaların ve borsanın açık olmasına karar verdiklerini ve 'darbe bitmedi' yönündeki bu tür haberlere, bu tür iftiralara, karalama kampanyalarına ne içeriden ne dışarıdan finansal çevrelerin itibar etmemesini istemediklerinin de altını çizdi.

- **TCMB ise, internet sitesi aracılığı ile gerçekleştirdiği duyuruyla, finansal piyasaların etkin işleyişinin sürdürülmesi amacıyla şu tedbirlerin alındığını söyledi:**

- 1) Merkez Bankası tarafından bankalara gerekli likidite limitsiz olarak sağlanacak.
- 2) Bankalara sağlanan gün içi likidite imkânının komisyon oranı sıfır olarak uygulanacak.
- 3) Türk lirası likidite sağlamak amacıyla, ihtiyaç duyulması halinde, bankalar tarafından limitsiz tutarda teminat döviz deposu getirilebilmesine imkân tanınacak.
- 4) Bankaların döviz deposu almak üzere de kullanabilecekleri yaklaşık 50 milyar ABD Doları seviyesindeki mevcut limitleri gerektiğinde artırılabilir ve kullanım şartlarında (teminat ve maliyet) iyileştirmeye gidilebilir.
- 5) Merkez Bankası nezdindeki tüm piyasalar ve sistemler (Elektronik Fon Transfer ve Elektronik Menkul Kıymet Transfer) işlemler tamamlanincaya kadar açık tutulacak.
- 6) Piyasa derinliği ve fiyat oluşumları yakından takip edilecek
- 7) Gerekli görülmesi halinde, finansal istikrarı korumaya yönelik ihtiyaç duyulacak tüm önlemler alınacak.

- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) Başkanı Mehmet Ali Akben, bankacılık açısından bakıldığında, sistemin tıkr tıkr çalıştığını, herhangi bir sıkıntının olmadığını vurgularken, ATM'lerde, kredi kartlarında ya da sistemin herhangi bir noktasında hiç bir sorun olmadığını, sistemin normal, rutin çalışmasına devam ettiğini, endişe edecek, herhangi bir olumsuzluğa sevk edecek bir durumun söz konusu olmadığını ifade etti. **Akben, bankaların normal faaliyetlerine aynı mesai saatlerinde devam edeceğini, internet bankacılığı ile bütün EFT sisteminin çalıştığını dile getirdi.** Başta Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) ve Türkiye Bankalar Birliği (TBB) olmak üzere ekonomi ile ilgili diğer kuruluşlarla gerekli görüşmeleri yaptıkları bilgisini veren Akben, herhangi bir sıkıntının olmadığını altını çizdi. **Akben, olaylar cereyan ettiği sırada bile sektör açısından hiçbir problem yaşanmadığını vurgulayarak, endişeli olan bazı vatandaşların ATM'lerden para çektiklerini, ATM'lerin de bu talepleri karşıladığını, zaten herhangi bir likidite problemi olmadığını; yurt dışı bağlantılı bankaların bir kısmıyla da görüşerek, onlara, herhangi bir endişeye mahal olmadığını, sistemin çalıştığını,** Hükümet ile BDDK'nın görev başında olduğunu, herhangi bir olumsuzluk olmadığını ifade ettiklerini belirtti.

- **Bu tablo içerisinde, önemli bir sıkıntı ABD ile ilişkiler. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Süleyman Soylu'nun 'bu kalkışta ABD'nin parmağı olabileceğine dair iması' ve ABD yönetiminden iade talepleri, önümüzdeki günlerin yeni gerginlik konusu olabilir. Bununla birlikte, Rusya Devlet Başkanı Putin'in Cumhurbaşkanı Erdoğan ve 65. Hükümeti destekleyici açıklamaları, bu gelişmelere rağmen, Erdoğan ve Putin'in yine de Ağustos ayında yüz yüze görüşecekleri bilgisinin yinelenmesi ve Rus Sberbank'ın sahibi olduğu Denizbank'ın CEO'su Hakan Ateş'in, her türlü**

finansal desteğe hazır olduğu yönündeki açıklamaları, son darbe girişimi nedeniyle, Türkiye-ABD ilişkilerindeki gerginliği Rusya'nın değerlendirmek istediğini gösteriyor. Keza, Türkiye ile İsrail ve Mısır arasında ilişkilerin düzelmesi noktasında, Cumhurbaşkanı Erdoğan'a, geçen aralık ayındaki Riyad ziyaretinde ricada bulunan Suudi Arabistan Kralı ile Cumhurbaşkanı Erdoğan arasındaki destek telefonu görüşmesi de, Suudi Arabistan'ın da bu aralar ABD ile ilişkilerinin iyi olmadığı gerçeği ile not alınmalı.

- Turizm sektörünün 'darbe girişimi'nden etkilenmemesi adına, ciddi tedbirler de alınmalı. **Bombalı saldırı sonrasında da, darbe girişimi sonrasında da, hızla faaliyete geri dönen Atatürk Hava Limanı ve Türk Hava Yolları, algının iyi yönetimi adına ciddi bir iş başardı.** Sabina Gökçen Havalimanı'nda da normale dönüş kritik önemde oldu. Söz konusu 'cunta', 'darbe girişimi'ne doğrudan veya dolaylı destek veren Silahlı Kuvvetler, Jandarma, Emniyet ve yargı birimlerindeki kişilerin enterne edilmeleri ve gözaltı ile tutuklamaların tamamlanması, kaçırılmış olan mühimmatın ele geçirilmesi ve Hava Kuvvetleri unsurlarının bir daha kullanılmamalarının sağlanması kritik önemde. Şu ana kadar 6 bin kişiyi aşan göz altına almalar devam edebilir. **En az 1 Ağustos'a kadar bizleri dikkatli olmamız gereken bir dönem bekliyor. Ağustos ayının ilk haftasındaki Yüksek Askeri Şura toplantısı ve Silahlı Kuvvetler'de yapılacak ciddi tasfiye süreci de dikkatle takip edilmeli.**